

Plenum

Torsdag 12.2.2026 kl. 16.00—21.06

7. Underrättelsetillsynsombudsmannens berättelse för år 2024

Berättelse B 15/2025 rd

Utskottets betänkande UndUB 1/2025 rd

Enda behandlingen

Andre vice talman Tarja Filatov: Ärende 7 på dagordningen presenteras för enda behandlingen. Till grund för behandlingen ligger underrättelsetillsynsutskottets betänkande UndUB 1/2025 rd. Nu ska riksdagen besluta om ett ställningstagande med anledning av berättelsen.

Debatten börjar. — Och uppenbarligen presentationsanförande, varsågod, även om det inte syns på vår lista.

Debatt

18.59 **Mats Löfström r** (esittelypuheenvuoro): Kiitos oikein paljon, arvoisa puhemies! Käsitlemme tänään tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomusta toimintavuodelta 2024, joka on kuudes vuosikertomus sen jälkeen, kun nykyaikainen tiedustelulainsäädäntö tuli voimaan. Mietintö on yksimielinen.

Kertomus vuodelta 2024 näyttää selvästi, miten muuttunut turvallisuusympäristö, jatkuva geopoliittinen jännite ja nopea teknologinen kehitys luovat uusia haasteita niin tiedusteluvalvontaviranomaisille kuin myös demokraattiselle valvonnalle, jossa tiedusteluvalvontavaliokunta vastaa parlamentaarisesta valvonnasta.

Arvoisa puhemies! Vuonna 2024 tiedusteluvalvontavaltuutettu teki 153 valvontakäyntiä suojelupoliisiin ja sotilastiedusteluviranomaisiin. Tämän lisäksi valtuutettu osallistui lähes kaikkiin tiedustelumenetelmien käyttöä koskevien lupa-asioiden tuomioistuinkäsittelyihin. Kaikki menetelmien käyttöä ja suojaamista koskevat päätökset tarkastettiin, mikä muodostaa niin sanotun reaaliaikaisen valvonnan ytimen.

Kertomus osoittaa selvästi, että järjestelmä toimii enimmäkseen hyvin. On myös tärkeää huomata, että valtuutettu ei kertomusvuoden aikana löytänyt syitä keskeyttää tai pysäyttää tiedustelumenetelmien käyttöä. Sen sijaan huomiota kiinnitettiin kahteen tapaukseen, jossa viranomaisten täytyi tarkistaa toimintaansa, sekä yhteen tapaukseen, jossa esitettiin laintulkintaa koskeva näkemys. Tämä on osoitus siitä, että valvonta on sekä aktiivista että monivivahteista ja että siinä keskitytään erityisesti virheiden ennaltaehkäisemiseen, oikeusvarmuuden vahvistamiseen ja luottamuksen rakentamiseen.

Teematarkastuksia jatkettiin kertomusvuoden aikana, erityisesti mitä tuli tietoliikenteeseen liittyvän signaalitiedustelun toteuttamiseen ja siihen, miten tiedustelutietoa jälkepäin käsiteltiin. Valtuutettu teki myös yhden yhteistarkastuksen suojelupoliisiin yhdessä tietosuojaviranomaisen kanssa, minkä tuloksena annettiin tietojenkäsittelyä ja dokumen-

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

taatiota koskevia konkreettisia suosituksia. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten erityiset valvontaviranomaiset voivat yhdistää näkökulmansa vahvistaakseen yksilön oikeuksien turvaa. Tämä on malli, johon tulee kannustaa myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Kertomus tuo myös esille sen, miten globalisaatio, digitalisaatio ja yhä kireämpi voimapolitiittinen tilanne vaikuttavat tiedusteluvalvontatoimintaan. Kun digitaaliset alustat pyyhkivät pois rajan kotimaisen ja ulkomaisen toiminnan väliltä ja uusia teknisiä menetelmiä kehitetään jatkuvalla syötöllä, tulee meidän lainsäädäntömme olla riittävän teknologianeutraalia. Sen tulee olla täsmällistä ja pystyä turvaamaan yksilön oikeudet, ja samalla sen tulee olla tarpeeksi vakaata, jotta se voi myös tarjota viranomaisille tehokkaita työvälineitä.

Valtuutettu kiinnittää erityistä huomiota riskeihin, joita aiheutuu, kun ulkopuolisista henkilöistä kerätään laajasti ylimääräistä tietoa. Tämä tasapainottelu vaatii lainsäätäjältä jatkuvaa huomiota ja aktiivista vastuunkantoa. Meneillään olevan siviili- ja sotilastiedustelun valvontaa koskevan lainsäädännön uudistamisen myötä eduskunnan on tarpeen ottaa kantaa useisiin keskeisiin lainsäädäntökysymyksiin. Tässä työssä on ratkaisevaa, että päätökset tehdään asiantuntemuksen pohjalta painottaen sekä kansallista turvallisuutta että perusoikeuksia.

Tiedusteluvalvontavaliokunta on asian käsittelyssä korostanut erityisesti tiedusteluvalvontavaltuutetun riippumattomuuden turvaamista eritoten tilanteissa, joissa ennaltaehkäisevä työ ja reaaliaikainen valvonta edellyttävät tiivistä yhteistyötä viranomaisten kanssa. Samalla resurssit ovat edelleen rajalliset tehtävien laajuuteen ja lisääntyvään tekniseen monimutkaisuuteen nähden. Näemme myös jatkuvan tarpeen toimiville sijaisratkaisuille. Valvontaviranomainen ei saa olla liian riippuvainen yhdestä henkilöstä, vaan sen on perustuttava vakaaseen ja kestäväan organisaatioon.

Arvoisa puhemies! Vuosikertomuksesta ilmenee, että tiedusteluvalvontajärjestelmämme toimii pohjimmiltaan hyvin, mutta samalla myös valppauden vaatimukset kasvavat jatkuvasti. Tiedusteluvalvontatoiminnan legitimitetti perustuu siihen, että jokainen puuttuminen yksilön oikeuksiin tapahtuu laillisesti, oikeasuhtaisesti ja tehokkaan demokraattisen valvonnan alaisena. Siksi tällainen avoin ja järjestelmällinen seuranta on ehdottoman tärkeä instituutioidemme luotettavuuden takaamiseksi.

Lopuksi haluan kiittää tiedusteluvalvontavaltuutettua ja hänen kansliaansa kattavasta, ammattimaisesta ja läpinäkyvästä työstä ja korostaa, että tiedusteluvalvontavaliokunta pitää tätä raporttia keskeisenä pohjana sekä jatkuvalla valvonnallemme että parlamentaarille rakenteelliselle valvonnalle. Valiokunnan yhteistyö tiedusteluvalvontavaltuutetun ja valvonnan alaisten viranomaisten kanssa on toiminut erinomaisesti, ja haluan kiittää kaikkia valiokunnan asiantuntijoita, joita on kuultu laajasti valiokunnassa kuuntelulta suojatuissa tiloissa, joissa myös asiantuntijoiden salassa pitämättömäksi arvioima aineisto on ollut saatavilla. Tämäkin osoittaa sen punninnan, jota tehdään jatkuvasti, kun aineistoa, joka ei sisällä arkaluonteisia tietoja, luokitellaan julkiseksi, kun taas arkaluonteisia tietoja käsitellään salassa.

Haluan ennen kaikkea kiittää kaikkia kollegoja valiokunnassa sekä valiokuntaneuvostamme, hänen sijaistaan ja valiokunnan henkilökuntaa, kun tämän mietinnön käsittelyn lisäksi vierailimme syksyllä Yhdysvalloissa tapaamassa viranomaistamme yhteistyökumppaneita sekä kymmentä senaattoria. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

Ärade talman! Till sist: Årsberättelsen visar att vårt underrättelsetillsynssystem i grunden fungerar väl, men också att kraven på vaksamhet hela tiden ökar. Underrättelsetillsynsverksamhetens legitimitet grundas i att varje ingrepp i individens rättigheter sker lagligt, proportionellt och under effektiv demokratisk kontroll. Därför är den här typen av öppen och systematisk uppföljning helt avgörande för förtroendet för våra institutioner. — Tack.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset valiokunnan puheenjohtajalle mietinnön esittelystä. — Sitten edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

19.08 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Tiedusteluvalvontaa ei tehdä valokeilassa, mutta se on tärkeä osa turvallisen Suomen selkärangaa. On meidän tärkein tehtävämme varmistaa, että jokainen suomalainen voi elää turvassa. Osa siitä työstä on varmistaa, että tiedustelua tehdään oikein lain mukaan, ihmisoikeuksia kunnioittaen ja avoimesti valvottuna.

Tiedustelulla torjutaan vakavia uhkia kuten vakoilua ja terrorismia. Samalla täytyy huolehtia siitä, ettei valta karkaa käsistä. Siksi meillä on oltava riippumaton valvontatoimi, joka seuraa, mitä tiedustelumenetelmiä käytetään ja miten tietoa käsitellään. Tässä työssä tiedusteluvalvontavaliokunnalla ja tiedusteluvalvontavaltuutetulla on ratkaiseva rooli.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyssä ollut vuosikertomus vuodelta 2024 osoittaa, että valvontaa tehdään määrätietoisesti. Erityisen positiiviseksi katson jatkuneen yhteistyön yliopistojen ja tutkijoiden kanssa. Siten voimme varmistaa tiedusteluvalvonnan korkean osaamistason ja turvata tehtävän jatkuvuuden. Tämä on tärkeää, koska osaaminen ja avoin keskustelu vahvistavat luottamusta.

Tiedustelu ei kuitenkaan ole vain kansallista. Suomella on aktiivinen rooli pohjoismaisessa yhteistyössä. Eri maiden tiedusteluvalvontatoimet kokoontuvat joka toinen vuosi jakamaan hyviä käytänteitä ja keskustelemaan ajankohtaisista asioista. Seuraava kokous pidetään Suomessa, ja sen järjestelyistä vastaavat tiedusteluvalvontavaliokunta ja tiedusteluvalvontavaltuutettu. Tätä odotan suurella mielenkiinnolla, sillä kansainvälisestä kokemuksesta on meille paljon hyötyä.

Arvoisa puhemies! Tiedusteluvalvonnassa on kyse luottamuksesta. Kun kansalainen tietää, että tiedustelua valvotaan riippumattomasti ja tarkasti, ei tarvitse pelätä viranomaistoimintaa. Tärkein tehtävämme on varmistaa, että tiedustelu pysyy lain ja hyvän hallinnon tiellä. Toiminnan tavoitteena on, että edistämme oikeusturvaa ja hyviä käytäntöjä. Meillä on tiedustelun osalta selkeä suunta: valvomme vaikuttavasti, opimme jatkuvasti ja viestimme avoimesti.

Arvoisa puhemies! On kunnia saada työskennellä tiedusteluvalvontavaliokunnassa. Tiedän, että työ vaatii perehtymistä, harkintaa ja vastuunkantoa. Tämä vuosikertomus on viesti kansalaisillemme, että heidän turvallisuutensa eteen tehdään koko ajan kovasti töitä. Samalla uskon, että voimme yhdessä kehittää valvontaa entistä paremmaksi sekä toimia tässä asiassa turvallisuuden ja oikeusvaltion parhaaksi. Juuri nyt olemme yhdessä tärkeimmän tehtävämme äärellä: tehdään Suomesta turvallinen kotimaa tässä levottomassa ja alati muuttuvassa maailmassa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rasinkangas.

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

19.13 Merja Rasinkangas ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2024 ja valiokunnan mietintö aiheesta.

Euroopan ja koko maailman turvallisuusympäristö on muuttunut viime vuosina merkittävästi. Hybridivaikuttaminen, kyberuhkat, terrorismi ja sodat ovat arkipäivää. Tässä tilanteessa ajantasainen, laillinen ja tehokas tiedustelu on keskeinen osa Suomen ja suomalaisten turvallisen huomisen rakentamista.

Arvoisa puhemies! Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on valvoa, että tiedustelumenetelmiä käytetään lainmukaisesti. Tämä tehtävä on oikeusvaltion ytimessä. Turvallisuutta ei rakenneta perusoikeuksien kustannuksella vaan niiden puitteissa.

Kertomusvuonna valtuutettu on jatkanut laaja-alaisia teematarkastuksia, jotka ovat kohdistuneet muun muassa tietoliikennetiedustelun toteuttamiseen sekä tiedustelutietojen jatkokäsittelyyn. Suositukset tietojenkäsittelyn ohjeistuksen täsmentämisestä ovat esimerkki siitä, miten valvonnalla parannetaan toimintaa. Tärkeää on se, että tiedustelumenetelmien käyttö on kohdistunut ainoastaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan. Tämä on tiedustelulainsäädännön keskeinen periaate. Valtuutetun tarkastusten perusteella tästä linjasta on pidetty kiinni.

Arvoisa puhemies! Tällä hallituskaudella on määrätietoisesti vahvistettu turvallisuusviranomaisten toimintaedellytyksiä. Olemme huolehtineet siitä, että viranomaisilla on ajantasainen lainsäädäntö, riittävät toimivaltuudet ja paremmat resurssit vastata muuttuvaan uhkaympäristöön.

Suomen Nato-jäsenyys lisää tiedusteluyhteistyötä liittokunnan ja sen jäsenmaiden kanssa. Tämä vahvistaa turvallisuuttamme mutta tuo myös uusia ulottuvuuksia valvontaan.

Arvoisa puhemies! Tiedustelu on välttämätön väline kansallisen turvallisuuden suojaamisessa. Tämä kertomus osoittaa, että Suomessa tiedustelutoiminta ja sen valvonta ovat vakaalla pohjalla. Meidän tehtävämme on varmistaa, että näin on myös tulevaisuudessa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Pauli.

19.16 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Olen alusta alkaen, vuodesta 2019 lähtien, ollut valiokunnan työssä mukana, ja se on todellakin tärkeä, hieno tehtävä.

Valiokunnan tehtävänä on tiedustelun asianmukaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden valvonta, painopisteiden seuranta ja tietysti perus- ja ihmisoikeuksien valvonta, jotta viranomaiset tekevät juuri sitä, mitä lainsäätäjä on ajatellut heidän oikeudekseen tehdä Suomen turvallisuuden puolesta. Valvonta on moniportaista, ja niin sen pitää ollakin. Valvojilla on omat valvojansa.

Tässä on tullut esille Naton rooli. Vuonna 2023 tulimme Naton jäseneksi. Se lisää tiedusteluyhteistyötä, mutta kuten tässä on todettu, se lisää myös tiedusteluvalvontavaltuutetun ja hänen toimistonsa tehtäviä. Siitä on hyvä hypätä mietintöön ja mietinnön huomioihin, jotka itse asiassa toistuvat tässä vuosittain siitä, että näiden resurssikysymysten on valiokunnan mielestä oltava sellaiset, että valtuutettu ja valtuutetun toimisto pystyvät kaikissa tilanteissa tekemään vaativaa työtänsä ja jotta ei olisi mitään haavoittuvuuksia, mitä pienen toimistoon voi liittyä.

Tiedustelulainsäädäntö oli laaja paketti. Se edellytti myös perustuslain muuttamista, ja se tehtiin suurella enemmistöllä — viiden kuudesosan enemmistöllä se saatiin samalla vaalikaudella tehtyä. Tämä osoitti eduskunnalta hyvää tilannetajua ja tuli oikeastaan kriittisel-

Punkt i protokollet PR 6/2026 rd

lä hetkellä ennen Ukrainan tapahtumia ja muita epävarmuustekijöitä maailmassa. Se, että laki oli laaja, ei tarkoita sitä, että laki olisi täydellinen. Tilanteet muuttuvat, Nato-jäsenyys on tullut mukaan. Lakia on päivitettävä, ja on huomattu, että siellä on tiettyjä aukkoja, joita tällä vaalikaudella korjataan, ja se tietysti meidän valiokunnan työssä näkyy: jos lakia muutetaan, niin valiokunnan seurantavastuu ja tiedusteluvalvontavaltuutetun toimi voi siltä osin muuttua ja muuttuukin.

Valiokunnan mietintö päättyy siihen, että tiedustelukulttuuri on Suomessa hyvää. Viranomaiset tekevät sitä työtä juuri sillä tavalla kuin heidän pitääkin sitä tehdä. Perus- ja ihmisoikeuksia, viestintäsalaisuutta ja muita perusoikeuksia kunnioitetaan. Se, että meitä on täällä salissa näin vähän, on merkki siitä, että tiedusteluvalvontavaltuutetun ja kaikkien tähän valvontaan liittyvien henkilöiden työ on ollut tuloksekasta: jos väärinkäytöksiä olisi ollut, niin otsikot olisivat isoja ja täällä salissa olisi paljon enemmän väkeä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Löfström.

19.19 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Jag vill tacka för alla goda anföranden här i debatten. Precis som ledamot Hänninen berättade i sitt anförande sker det ett intensivt nordiskt samarbete, och de facto, precis som Hänninen sade, kommer riksdagen tillsammans med tillsynsombudsmannen stå värd för en stor nordisk konferens i september, vilket vi är väldigt stolta för eftersom det är första gången någonsin som Finland och riksdagen står värd för den här konferensen. Vi har också tillsammans med de övriga nordiska länderna kommit överens om att vi denna gång bjuder in Estland, Lettland och Litauen, alltså de baltiska länderna, till den här konferensen, och de har alla tackat ja att delta, vilket är en viktig sak.

Precis som vice ordförande Pauli Kiuru också tog upp i sitt utmärkta anförande fäster vi i vårt betänkande uppmärksamhet på underrättelsekulturen och att det är viktigt att säkerställa att det finns tillräckligt mycket kompetens och resurser på det här området. Det är naturligtvis är så att våra underrättelsetjänster och myndigheter behöver ha den här kompetensen, men det måste också finnas sådana som är oberoende från underrättelsetjänsten som kan ha de här tillsynsuppgifterna för att trygga att vi har en stark underrättelsetjänst som skyddar rikets säkerhet och samtidigt har demokratisk översyn och tillsyn för att säkerställa att de grundläggande rättigheterna tillgodoses.

Arvoisa rouva puhemies! Meillä on toimiva tiedusteluvalvontajärjestelmä, kuten mietintö ja tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus osoittavat. Juuri tästä syystä myös muut maat ovat kiinnostuneita siitä, miten olemme järjestäneet valvontajärjestelmämme Suomessa. Esimerkiksi Liettua on käytännössä kopioinut meidän valvontamallimme. Aiemmin tänään vastaanotimme Ukrainan valtuuskunnan, joka haluaisi perehtyä järjestelmäämme, koska he näkevät sen myös mahdollisena mallina oman valvontansa kehittämisessä. Oli valiokunnallemme kunnia ottaa Ukrainan valtuuskunta vastaan ja antaa heille täysi tukemme myös tällä osa-alueella. — Kiitos.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen godkände utskottets förslag till ställningstagande med anledning av berättelse B 15/2025 rd. Ärendet slutbehandlat.